

BS/137/2011

**WAKACJE DZIECI I MŁODZIEŻY –
WYPOCZYNEK I PRACA**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Pierwszego września uczniowie powrócili do swoich szkolnych obowiązków. Jak upływały im tegoroczne wakacje? Czy były czasem wypoczynku, czy pracy zarobkowej? W październikowym badaniu¹ – podobnie jak w ubiegłych latach – zapytaliśmy o to naszych ankietowanych.

WYJAZDY WAKACYJNE

Mniej niż jedna trzecia respondentów (31%) deklaruje, że w ich gospodarstwie domowym są uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów lub szkół ponadgimnazjalnych. Młodzież szkolna z prawie połowy tej grupy (47%) spędziła wakacje w domu, nie opuszczając miejsca zamieszkania nawet na siedem dni. Jedna dziewiąta rodzin (11%) zapewniła co najmniej tygodniowy wypoczynek części uczących się dzieci i młodzieży, a nieco ponad cztery piąte (42%) – wszystkim z nich.

Tabela 1

Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania?																			
Odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są uczniowie według terminów badań																			
	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11
	w procentach																		
Tak, wszyscy wyjechali	37	45	43	40	48	46	47	41	41	43	44	37	38	46	45	46	44	48	42
Tak, ale nie wszyscy wyjechali	8	13	8	14	13	7	8	11	12	8	10	10	8	9	11	14	8	9	11
Nie, nikt nie wyjechał	55	42	49	46	39	48	45	48	46	49	46	52	54	45	44	40	48	43	47

* W latach 1993–2003 pytanie było zadawane tylko rodzicom dzieci w wieku szkolnym. Od 2004 roku odpowiadają na nie wszyscy wylosowani członkowie gospodarstw domowych, w których są uczniowie (w tym roku było to 341 osób)

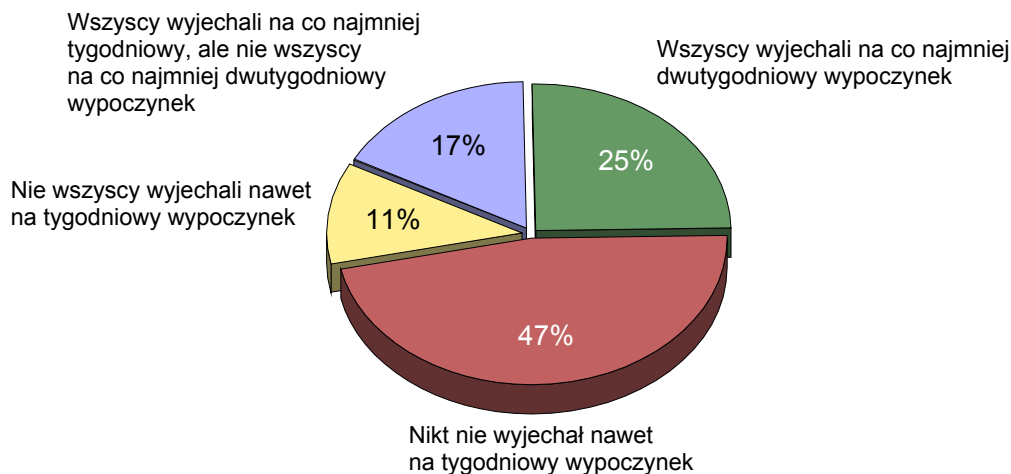
W gospodarstwach, w których wszyscy uczniowie przebywali poza domem co najmniej tydzień, większość wyjechała na czternaście dni lub dłużej.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (257) przeprowadzono w dniach 29 września – 5 października 2011 roku na liczącej 1099 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW Z GOSPODARSTW DOMOWYCH, W KTÓRYCH SĄ UCZNIOWIE (N=341)

CBOS

RYS. 1. DEKLAROWANE WYJAZDY WYPOCZYNKOWE UCZNIÓW PODCZAS TEGOROCZNYCH WAKACJI

Wakacje poza domem częściej niż pozostali spędzali uczniowie z dużych miejscowości, a także pochodzący z dobrze sytuowanych rodzin. Co najmniej tygodniowy wyjazd wszystkim dzieciom w wieku szkolnym zapewniła jedna czwarta rodzin wiejskich (23%) i tych, w których dochody *per capita* nie przekraczają 500 zł (24%) oraz trzy czwarte żyjących w największych ośrodkach miejskich (77%) i cztery piąte uzyskujących najwyższe dochody na jednego członka gospodarstwa domowego (82%) – zob. tabela aneksowa.

Respondenci z gospodarstw, w których co najmniej jedno dziecko nie wyjechało nawet na tygodniowy wypoczynek, w przeważającej części przyznają, że przesądziły o tym względy finansowe (61%). Co trzeci uzasadnia tę sytuację brakiem zorganizowanego wypoczynku (35%), co czwarty – przekonaniem, że dzieci nie chciały wyjeżdżać (28%), bądź, że mogą wypoczywać w domu (25%), a co piąty – brakiem czasu (20%), tym, że uczniowie byli potrzebni w gospodarstwie domowym (20%) lub że są zbyt mali (17%). Nieliczni deklarują, iż młodzież szkolna z ich gospodarstwa domowego nie wyjechała na wakacje ze względu na pracę zarobkową (9%), z przyczyn zdrowotnych (2%) lub z innych powodów (7%).

Ankietowani z obszarów wiejskich częściej niż żyjący w miastach rezygnowali z wysyłania dzieci na wakacje, ze względu na utrudniony dostęp do zorganizowanego wypoczynku, bądź tłumaczyli to tym, że uczniowie mogą odpoczywać w domu oraz że w wakacje ich pomoc jest potrzebna w gospodarstwie domowym. Mimo że motywacje

o podłożu ekonomicznym przeważają zarówno na wsiach, jak i na terenach zurbanizowanych oraz wśród respondentów relatywnie gorzej i lepiej sytuowanych, to uzasadnienie takie pojawia się nieco częściej w wypowiedziach mieszkańców miast oraz wśród osób uzyskujących niższe dochody *per capita*. Respondenci z rodzin biedniejszych rzadziej niż ci z gospodarstw zamożniejszych tłumaczą fakt niezapewnienia uczniom wycieczki poza domem tym, że dzieci same są niechętnie takim wyjazdom, że mogą wypocząć w domu, bądź, że są zbyt młode. Częściej niż ankietowani lepiej sytuowani wyrażają natomiast opinię, że ich dzieci nie wyjechały, ponieważ były potrzebne w gospodarstwie domowym, bądź pracowały zarobkowo.

Tabela 2

Dlaczego uczniowie nie wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek wakacyjny? Czy dlatego, że:	Odpowiedzi twierdzące respondentów z gospodarstw domowych, w których co najmniej jeden uczeń nie wyjechał w wakacje nawet na tygodniowy wypoczynek (N=198)					
	Mieszkających:		Uzyskujących dochody <i>per capita</i> :			Ogółu
	na wsi	w mieście	do 500 zł	501-1000 zł	powyżej 1000 zł	
	w procentach					
– brakowało pieniędzy na wyjazd	59	64	69	54	43	61
– nie było możliwości wyjazdu, brak zorganizowanego wycieczki	41	26	32	41	25	35
– nie chcieli wyjeżdżać	30	26	23	32	33	28
– nie muszą wyjeżdżać na wakacje, mogą wypoczywać w domu	31	15	22	27	34	25
– brakowało czasu (uczniom lub opiekunom)	17	25	22	19	14	20
– byli potrzebni w domu, w gospodarstwie rolnym	28	6	20	23	0	20
– są za mali	15	20	15	13	23	17
– pracowali zarobkowo	9	10	8	19	0	9
– stan zdrowia nie pozwalał im na wyjazd	1	4	1	3	0	2
– inne przyczyny	4	11	5	5	22	7

PRACA ZAROBKOWA

Okres wakacyjny upływał uczniom nie tylko na regeneracji sił. W tym roku, w co piątym gospodarstwie domowym, w którym są dzieci w wieku szkolnym (21%), przynajmniej

jedno z nich pracowało zarobkowo. Aktywność zarobkowa uczniów była w te wakacje zbliżona do notowanej w roku ubiegłym i jednocześnie rzadsza niż w roku 2008 i 2009.

Podobnie jak w latach ubiegłych zdecydowanie najrzadziej zarabkowali uczniowie szkół podstawowych oraz gimnazjów – ankietowani przyznający, że mieszkające z nimi dzieci w wieku 7–12 oraz 13–15 lat pracowały w wakacje, stanowią odpowiednio 2% i 8%. Aktywność zarobkowa była natomiast częstsza wśród uczniów szkół średnich – przejawiała ją młodzież z niemal jednej trzeciej rodzin, w których są osoby w wieku 16–19 lat (30%).

Tabela 3

Czy uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego [...] pracowali zarobkowo w czasie wakacji?	Odsetki twierdzących odpowiedzi respondentów z gospodarstw domowych, w których są uczniowie z poszczególnych grup wiekowych																
	'92	'94	'95	'97	'98	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11
– w wieku 7-12 lat	-	-	-	3	2	1	3	3	6	6	4	4	5	12	6	2	2
– w wieku 13-15 lat	-	-	-	9	5	3	7	8	11	12	10	11	9	21	8	3	8
– w wieku 16-19 lat	-	-	-	24	24	22	15	22	30	30	33	33	24	41	30	18	30
Ogółem	9	13	14	15	14	12	11	14	18	22	24	25	21	33	31	21	21

Od 2004 roku na pytanie to odpowiadają nie tylko rodzice, ale także członkowie gospodarstw domowych, w których są uczniowie z wymienionych grup wiekowych. W latach 1992 – 1995 pytano o ogół uczniów (bez względu na ich wiek)

Pracą zarobkową nieco częściej trudniła się w czasie ostatnich wakacji młodzież szkolna w gospodarstwach najgorzej sytuowanych – mówi o niej 26% respondentów z rodzin, w których dochody *per capita* nie przekraczają 500 zł. Relatywnie częściej deklarują ją też ankietowani ze wsi (23%) oraz najmniejszych (23%) i największych ośrodków miejskich (24%) – zob. tabela aneksowa.

SPÓLECZNA AKCEPTACJA PRACY ZAROBKOWEJ UCZNIÓW W CZASIE WAKACJI

Wszystkich badanych, niezależnie od tego czy w ich najbliższym otoczeniu są dzieci w wieku szkolnym, poprosiliśmy o ocenę wakacyjnego zarabkowania uczniów. Wyraźna większość ankietowanych akceptuje pracę młodzieży ze szkół średnich (81%). Ze zdecydowanie mniejszą aprobatą spotyka się praca zarobkowa gimnazjalistów,

o dopuszczalności której mówi co czwarty respondent (24%). Powszechny sprzeciw wzbudza natomiast praca uczniów najmłodszych, w wieku 7–12 lat, akceptowana zaledwie przez 2% społeczeństwa.

Od 1994 roku, aż do początku XXI wieku odsetek osób podzielających pogląd, że uczniowie powinni pracować zarobkowo w wakacje zmniejszał się. W ciągu ostatniego dziesięciolecia opinie w tym względzie nie uległy żadnym kierunkowym zmianom.

Tabela 4

Czy uważa Pan(i), że uczniowie [...] powinni czy raczej nie powinni pracować zarobkowo w czasie wakacji?	Odsetki odpowiedzi twierdzących według terminów badań															
	'94	'95	'97	'98	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11
– w wieku 7–12 lat	12	6	3	2	2	3	3	4	4	7	4	3	8	4	4	2
– w wieku 13–15 lat	42	38	29	26	20	22	25	36	28	32	30	24	32	25	28	24
– w wieku 16–19 lat	91	92	85	85	81	83	79	90	86	88	85	82	86	83	85	81

* Na pytanie odpowiadali wszyscy respondenci, niezależnie od tego, czy mają dzieci w wieku szkolnym

Monitorowanie deklaracji dotyczących sposobów spędzania wakacji przez uczniów zapoczątkowaliśmy w ostatniej dekadzie minionego wieku. Podobnie jak w poprzednich latach, także tego roku dzieci z około połowy polskich rodzin nie wyjechały nawet na tygodniowy wypoczynek. W ciągu dwudziestolecia zmienił się natomiast stosunek Polaków do wakacyjnej pracy zarobkowej młodzieży, co widać zwłaszcza w sferze deklarowanych zachowań – od 2003 roku zwiększył się odsetek gospodarstw domowych, z których uczniowie podejmowali taką aktywność.

Opracowała

Natalia HIPSZ

Tabela 1

		Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania?			Liczba osób
		Tak, wszyscy wyjechali	Tak, ale nie wszyscy wyjechali	Nie, nikt nie wyjechał	
		%	%	%	
Ogółem		42	11	47	341
Płeć	Mężczyźni	40	7	53	149
	Kobiety	43	15	42	193
Wiek	18-24 lata	38	18	44	63
	25-34	41	4	55	65
	35-44	46	14	40	119
	45-54	45	12	43	60
	55-64	31		69	20
	65 lat i więcej	33	11	56	14
Miejsce zamieszkania	Wieś	23	12	65	164
	Miasto do 20 tys.	50	9	41	40
	20-100 tys.	51	13	36	59
	101-500 tys.	63	14	23	41
	501 tys. i więcej mieszk.	77	9	14	37
Wykształcenie	Podstawowe	31	17	51	74
	Zasadnicze zawodowe	32	12	56	102
	Średnie	43	9	48	111
	Wyższe	72	9	19	55
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	84	8	8	31
	Średni personel, technicy	58	7	36	16
	Pracownicy adm.-biurowi	57	13	29	23
	Pracownicy usług	45	17	38	33
	Robotnicy wykwalifikowani	11	19	69	40
	Robotnicy niewykwalifik.	33	16	50	23
	Rolnicy	25	9	66	22
Pracujący na własny rach.	72	8	20	22	
Bierni zawodowo	Renciści	6	6	87	14
	Emeryci	33	4	63	16
	Uczniowie i studenci	41	16	43	47
	Bezrobotni	43	6	51	20
	Gospodynie domowe i inni	37	3	60	36
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	65	12	23	46
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	42	16	42	48
	sekt. pryw. poza rolnict.	45	13	42	87
	prywatnym gosp. rolnym	20	9	70	22
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	24	13	64	119
	501-750	31	13	56	54
	751-1000	68	13	19	40
	1001-1500	62	9	29	27
	Powyżej 1500 zł	82	6	12	32
Ocena własnych war. mater.	Złe	17	12	71	27
	Średnie	31	15	55	180
	Dobre	62	7	31	135
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	37	15	48	13
	Raz w tygodniu	40	11	49	180
	1-2 razy w miesiącu	40	14	46	49
	Kilka razy w roku	38	16	45	59
	W ogóle nie uczestniczy	60	3	38	41
Poglądy polityczne	Lewica	49	8	43	59
	Centrum	39	7	54	100
	Prawica	48	14	38	94
	Trudno powiedzieć	34	16	50	89

Tabela 2

		Czy uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego pracowali zarobkowo w czasie wakacji?		
		tak	nie	Liczba osób
		%	%	
Ogółem		21	79	341
Płeć	Mężczyźni	19	81	149
	Kobiety	22	78	193
Wiek	18-24 lata	51	49	63
	25-34	9	91	65
	35-44	17	83	119
	45-54	14	86	60
	55-64	18	82	20
	65 lat i więcej	6	94	14
Miejsce zamieszkania	Wieś	23	77	164
	Miasto do 20 tys.	23	77	40
	20-100 tys.	14	86	59
	101-500 tys.	18	82	41
Wykształcenie	501 tys. i więcej mieszk.	24	76	37
	Podstawowe	32	68	74
	Zasadnicze zawodowe	16	84	102
	Średnie	19	81	111
	Wyższe	17	83	55
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	22	78	31
	Średni personel, technicy	8	92	16
	Pracownicy adm.-biurowi	10	90	23
	Pracownicy usług	13	87	33
	Robotnicy wykwalifikowani	14	86	40
	Robotnicy niewykwalifik.	16	84	23
	Rolnicy	16	84	22
Pracujący na własny rach.	20	80	22	
Bierni zawodowo	Renciści	23	77	14
	Emeryci	6	94	16
	Uczniowie i studenci	53	47	47
	Bezrobotni	26	74	20
	Gospodynie domowe i inni	14	86	36
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	9	91	46
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	16	84	48
	sekt. pryw. poza rolnict.	15	85	87
	prywatnym gosp. rolnym	16	84	22
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	26	74	119
	501-750	20	80	54
	751-1000	14	86	40
	1001-1500	19	81	27
	Powyżej 1500 zł	20	80	32
Ocena własnych war. mater.	Złe	21	79	27
	Średnie	19	81	180
	Dobre	22	78	135
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	8	92	13
	Raz w tygodniu	20	80	180
	1-2 razy w miesiącu	25	75	49
	Kilka razy w roku	18	82	59
	W ogóle nie uczestniczy	26	74	41
Poglądy polityczne	Lewica	27	73	59
	Centrum	18	82	100
	Prawica	19	81	94
	Trudno powiedzieć	21	79	89